

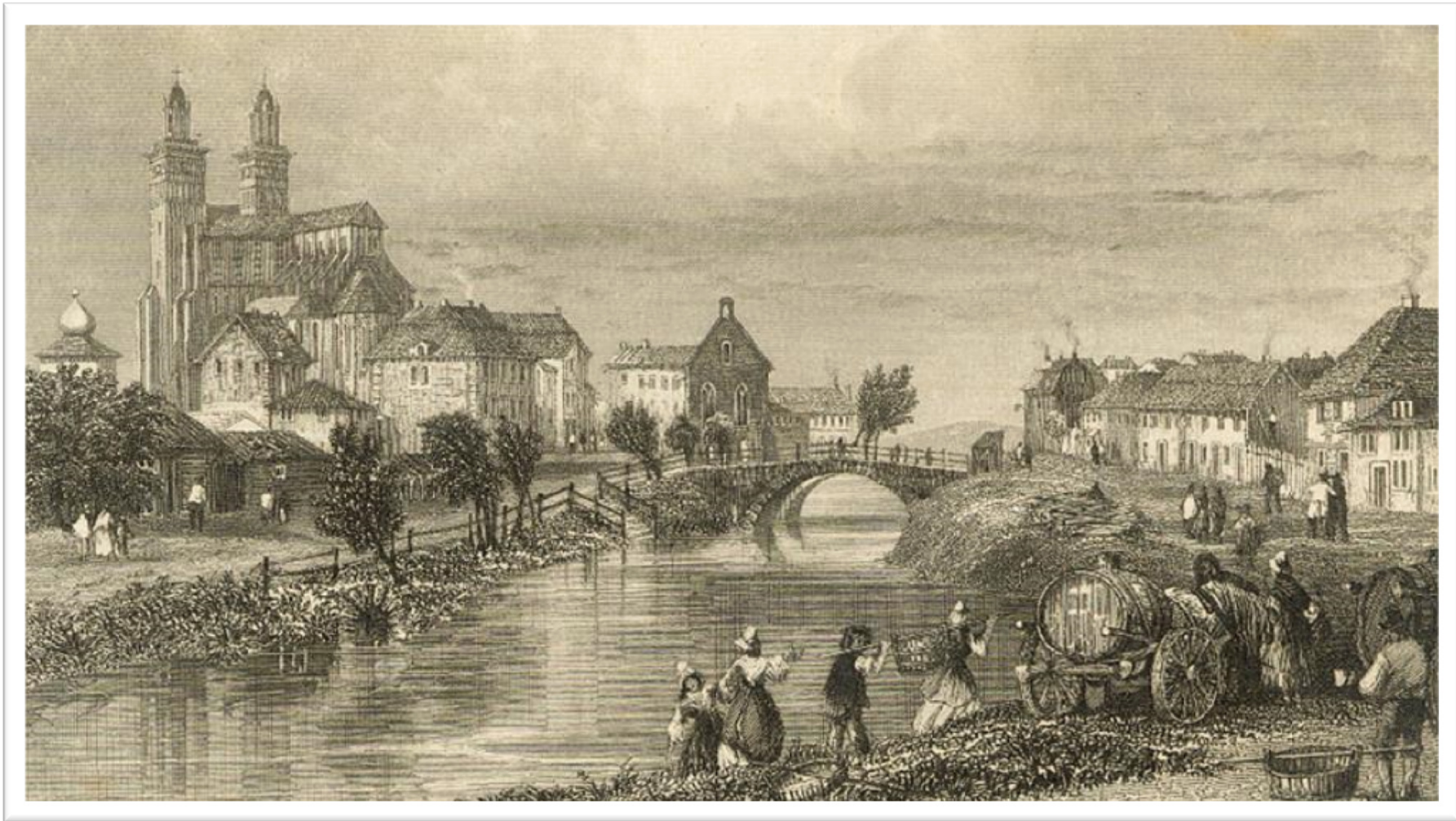
Aspen leker åter i Uppsala - hur gick det till?

Om konsten att kommunicera en galen idé!

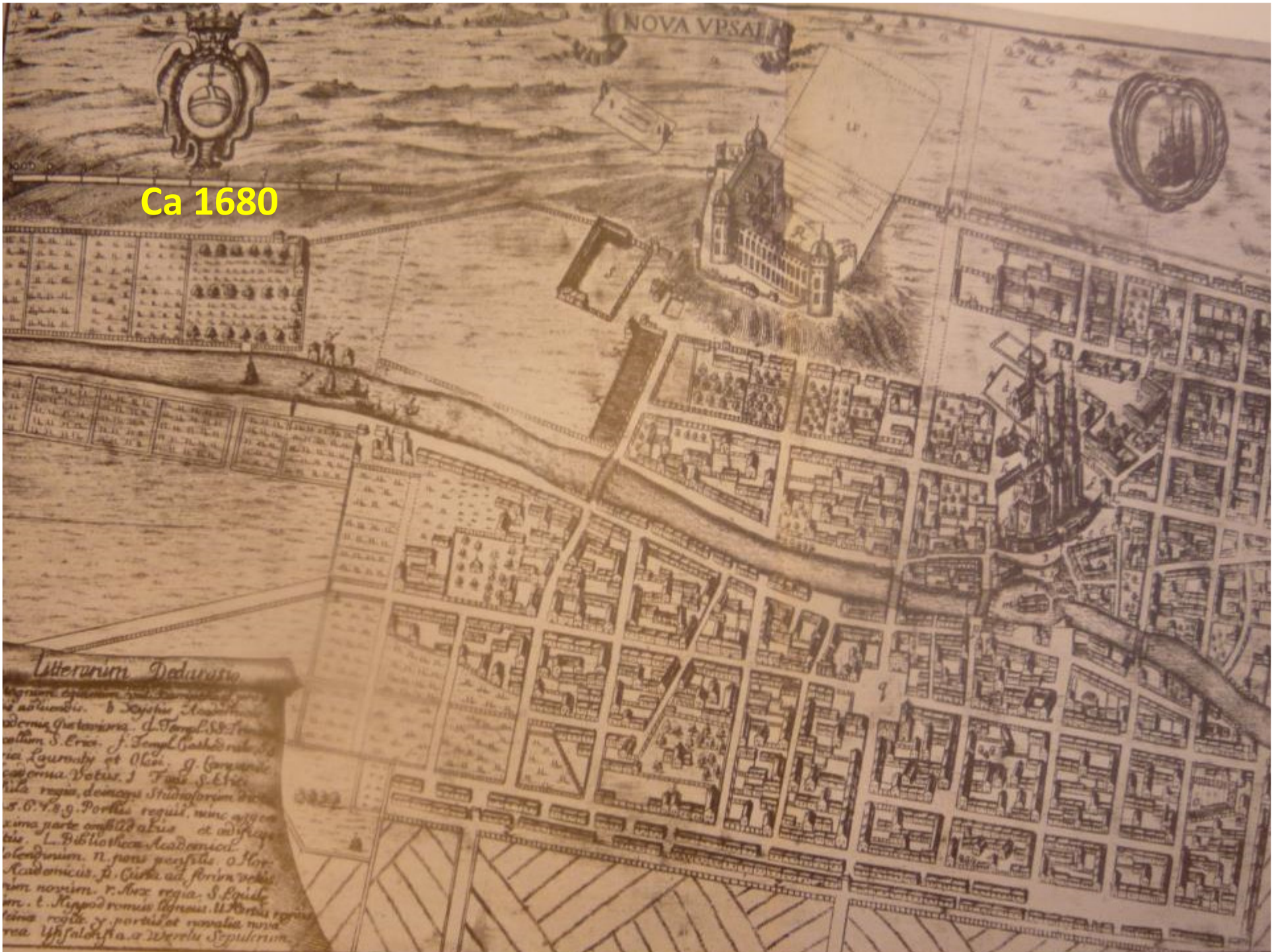

Uppsala. Slottet och Anatomikum.

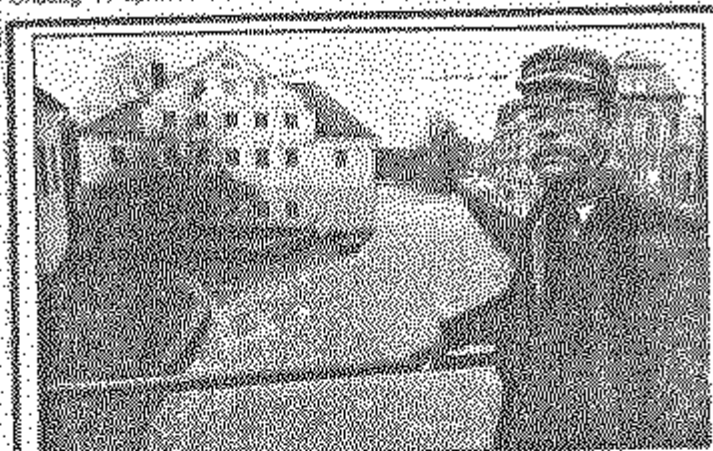

Ca 1680

Litterarum Deductio
Magnum Episcopum...
et adluendis. S. Regium Academiæ
domus Historiarum. A. Templ. S. S. S.
allum S. Erici. J. Templ. Gasteriæ...
ria Sguraby et Olavi. G. Corporatio
causoma. Vetus. S. Templ. S. Erici
lita regia, deinceps Studiorum
s. G. V. S. G. Portus regium, nunc appen
tima parte ambudatus et adluendis
L. Bibliotheca Academicæ
olendrum. N. pars pacifica. O. Hor
Academicus. P. Curia ad foris vobis
rim novum. R. Rex regia. S. Equit
m. L. Hippodromus lignus. U. Pars regia
lita regia y. portus et novalia nova
rea. Yhsalorfa. a. Werelu Sepulcrum.

Restaurören är fortfarande öppen. Sittsala i restaurangen i Uppsala. Bild: Gösta Carlsson

Romantiska Fyris — snart är den en stinkande kloak

Även här på romantiska Fyris i Uppsala blir det värre och värre. Stämningen är som vanligt. Här kan du se ut över den vackra sjön och den vackra naturen. Det är en fantastisk utsikt. Men det är en stinkande kloak som ligger bakom den vackra naturen.

Även här på romantiska Fyris i Uppsala blir det värre och värre. Stämningen är som vanligt. Här kan du se ut över den vackra sjön och den vackra naturen. Det är en fantastisk utsikt. Men det är en stinkande kloak som ligger bakom den vackra naturen.

Även här på romantiska Fyris i Uppsala blir det värre och värre. Stämningen är som vanligt. Här kan du se ut över den vackra sjön och den vackra naturen. Det är en fantastisk utsikt. Men det är en stinkande kloak som ligger bakom den vackra naturen.

Även här på romantiska Fyris i Uppsala blir det värre och värre. Stämningen är som vanligt. Här kan du se ut över den vackra sjön och den vackra naturen. Det är en fantastisk utsikt. Men det är en stinkande kloak som ligger bakom den vackra naturen.

Karl Gustav Dack

Ca 1940 Hamnen

"Inomhushallarna tog död på vattenpolon"

Lasse Flink spelade många matcher i Fyrisån · Vattnet var smutsigt redan då

27/10 -01

Lasse Flink, Sunnersta, representerar den märkliga epok i stans historia då tusentals Uppsalabor vallfärdade till Fyrisån för att titta på vattenpolo om sommarkvällarna.

År 1942 blev han medlem i Sirius pololag och upplevde sportens glansår i Uppsala på 50-talet, då laget spelade i allsvenskan.

VATTENPOLO

Anna Bill 018-478 12 73
anna.bill@unt.se

Det var Lasse Flink och hans lagkamrater som 1947 byggde poloarenan i Fyrisån mellan Haglunds bro och Eddaspången.

Lasse Flink

– Vi fick tillstånd av polismästare Åkhusen, så vi spikade upp bannan under dagen och invigde den på kvällen. Konkurrenterna Västerås hade ju en egen poloarena i Svartån – varför skulle vi vara sämre?

Polospelet på den nyuppförda arenan visade sig snart vara en publikmagnet. Allt fler Uppsalabor började följa matcherna från åns stränder. Laget möttes oftast mitt i veckan, och ibland fanns flera tusen åskådare på plats.

– Alla betalade gärna den frivilliga avgiften på 50 öre, säger Lasse Flink.

Två konkurrerande lag

– Att titta på polo blev ett populärt kvälls nöje. Folk levde sig verkligen in i matcherna, och det var mycket roligt och stolt.

Gunnar Thavelin, Västerås, satsar för att skjuta. Vattenpolomatchen mellan Sirius och Västerås ägde rum i Fyrisån en varm sommarkväll år 1949, och Sirius vann. Bredvid Thavelin syns Göte Andersson och till höger i svart polomössa Lasse Flink. Polobanan låg i hjärtat av Uppsala, mellan Haglunds bro och Eddaspången. Tusentals människor följde matcherna från åkanterna.

Foto: Sirius Bildarkiv

"Stinkande bruna böljor"

Alla poeter inte entusiastiska inför ån

A tt segla upp för Fyrins ... tycka vara ett gyllt för- satt. Vore sig de nu seglar efter på annat sätt färdas uppåt ån eller ned- serien detta grönliga vatten. Särskilt rör sig de genom landskapet, vid El- by kvarn och Uvra något ramar för- satt. Genom Uppsala stater brunn- de brens till vattenkraft är riktigt högt - sarsars anslutningar avskilj- de körsballe cyklar och flytande kort- vågslätter. Söker man smått ett still- samt flöde, som bota somrar sådana menar upp.

serie

Fyra gånger Fyris i litteraturen • 2

Uppsalauniversitetet och poeten
Martin Lundsåhl har ägnat Fyrins ån en
del bok. Vattenriktigt. Varför? Är de
verkliga vikt så mycket uppskär-
mande?

– Absolut! Ån är en inledning till
att skriva om Uppsala. Uppsalans seg-
gilla och gröna medeltidsbilder i det
här landskapet, säger han.

– Vi måste väl vinnas av ån som
Uppsala. En vacker, grönaktig och
drökt omgivning som på alla sätt. Men
det gröna skrytar något brunnigt.
Fyrins. Där är den. Vi ser på den. Ja.
Ja.

– Man måste bli ägnad på natur och
skog. Jag är uppväxt i Uppsala, men
uppväxta tror Fyrins förklarar för sin
är också. När jag var barn bodde den
tillsammans i Uppsala, studenter och
och så, säger Martin Lundsåhl.

– Nu ser den vackraste på Fyrins
– Landskapet kring Uppsala är så
stort. Ån är det enda som bildar.

"Barn som chokladkaka"

Det är norra sidan av ån, nära Åkers
i slutet av botten strand. Men i Vatten-
riktigt skrytar den också om runda vin-
terstid. Mycket grönt i landskapet till
och från Österåker. Han konstaterar
att värmen att "den som chokladkaka",
Åkers (den, lilla den i Åkers).

– Den bilden betraktar han åren i
den. "En seglar mot. Man skulle ha-
na på ån, så snart de flyger".

– Är det egentligen inte uppenbart för
me, jag vill bidra till en uppenbar den,
säger Martin Lundsåhl och rycker in
mot Uppsala kring Fyris vatten
strand.

– Där Fyrins flytt ständigt ständigt
han som Fyrins ån. Fyrins ån,
men i en av åren flytt sig till
pand båg. "Då var jag så smått
jag åkte till och så i somrarna till
nu. Det är så enkelt som så." Men in-

te många vill brenna skrivande, som
är så rikt, på denna sköna fröknig-
tende å!

– Jag har den med mig i skrifvandet
samma föra en ännu ännu i Uppsala
till Uppsala, säger Ute Johansson.

– I detta vattenliga Uppsalan är
det ännu vackert viktigt!

Åkers är brenn på sina ställen.
Man kunde lätt trilla ner. Såter flytt
där, pinnas en ännu ännu, en gilla
"akta" från en ån. En bit och ständigt
strömma kan man biland lilla de
most riktiga (Fyrins) i ån. Då är det
Lachar Kuvilla, gulleriten i Elby
Quarr, som har brenn, dvs en ännu-
kommande riktigt, med turist-
tjänst i ån. En sorts Fyrins det och
så.

– Nog tycker jag ån är viktigt, säger

Stinkande i stan
Men alla skaldar är inte entusiastiska
över ån. Erik Axel Karlfeldt studerade i
Uppsala i olika perioder åren 1885–98.
Han bodde på flera ställen, bland annat
vid Götgatan och Odensgatan. Tvärs
över ån låg ett garveri. Allmän otrivsel
och dofterna därifrån fick honom att
skriva om en Uppsalastudent, han
själv, att: "Han har legat i lära för lever-
nets strid/ i en slättstad vid stinkande å./
Det var magert och strängt, men han tjän-
te sin tid/ och har tämliga papper därpå."
De "tämliga" papperen var för hans

Ute Johansson vid Fyris i Strömme. – I detta vackert gröna landskap är det levande vattnet viktigt. Foto: Hans E. Eliasson

– Han är brenn på sina ställen.
Man kunde lätt trilla ner. Såter flytt
där, pinnas en ännu ännu, en gilla
"akta" från en ån. En bit och ständigt
strömma kan man biland lilla de
most riktiga (Fyrins) i ån. Då är det
Lachar Kuvilla, gulleriten i Elby
Quarr, som har brenn, dvs en ännu-
kommande riktigt, med turist-
tjänst i ån. En sorts Fyrins det och
så.

Och Fyrins flöt
Och så den ån på glid
fast från Fyrins flöt till
Ån blev mer än till.
Men när i ån var panna ån,
och Fyrins flöt.
Vår ännu ån var till
ner på ån ån ån.
Den gode ån var.
Den ån ån på den ån.
men Fyrins ån.
Någon ån ån ån ån.
Där ån ån ån ån.
Så ån ån på den ån ån ån,
ån ån på den ån.
En ån ån ån ån,
ån ån ån ån ån
med ån ån på ån.
Fyrins ån ån ån i
Fyrins ån.

Karl-Gustaf "Kalle" Andersson, arkitekt och leverantör och klassisk bildkonstnär i Uppsala

Martin Lundsåhl vid Månbroen söder om Uppsala. – Fyrins ån egentligen inte uppskärmande. Foto: Staffan Holm

Stinkande i stan
Men alla skaldar är inte entusiastiska
över ån. Erik Axel Karlfeldt studerade i
Uppsala i olika perioder åren 1885–98.
Han bodde på flera ställen, bland annat
vid Götgatan och Odensgatan. Tvärs
över ån låg ett garveri. Allmän otrivsel
och dofterna därifrån fick honom att
skriva om en Uppsalastudent, han
själv, att: "Han har legat i lära för lever-
nets strid/ i en slättstad vid stinkande å./
Det var magert och strängt, men han tjän-
te sin tid/ och har tämliga papper därpå."
De "tämliga" papperen var för hans

Framtidens Fyris ett fiskeeldorado?

En del äldre Uppsalabor minns avskräckande simturer i Fyrisån då de mötte sådant komma flytande på vattentytan som inte lämpar sig att nämna i tidningen. För gick avloppen nämligen rakt ut i ån.

Smutsstämpeln sitter ännu kvar i många medvetande. Den hoppas Fyrisåns vattenförbund kunna tvätta bort genom att bättra på åns rykte, höja dess status och öka den biologiska mångfalden.

Många upplever avvattnet som smutsigt bara för att det är brunt. Färgen kommer sig av att ån flyter genom ett slättlandskap som delar med sig av jordpartiklar och humus. Men faktum är att ån mår bättre nu än på mycket länge, även om kallsopor inte är att rekommendera, särskilt inte efter regnkurar då dagvattnet drar med sig bakterier och smuts.

Sedan 1950-talet har vattenkvaliteten gradvis förbättrats genom bättre avloppsrening och fosforrening i Uppsalas reningsverk. Sedan reningsverket även införde kväverening år 2000 har halterna av kväve minskat kraftigt.

Ån göds och växer igen

Men fosfor- och kvävehalten är ändå mycket hög och det beror bland annat på att många enskilda avlopp längs ån har dålig eller obefintlig rening. Jordbruket är en lika stor box, särskilt vid hög nederbörd då gödningsmedel läcker ut i ån. Fyrisån växer igen rassande fort och kräver kontinuerlig klippning överallt där djupet är mindre än två meter. För att minska övergödningen, som dessutom stöjer syre i ån och orsakar algblooming i Mälaren, har kommunen satt upp målet att mängden fosfor som transporteras från Fyrisån ut i Ikolska ska minska med mer än hälften och kvävet med en dryg tredjedel senast år 2020.

Men det finns ännu värre hotbilder. Ett enda giftutsläpp kan i ett enda slag ta död på massor av fisk. Det blev vi obehagligt påmind om alldeles nyligen.

Exakt vad som rinner ut via dagvattnet som samlas upp i gatubrunnarna vet ing-

en. Diskussioner pågår i hela landet om att dagvattnet behöver utredas, men det finns inga konkreta planer än.

Den kemiska vattenkvaliteten är en sak, en annan är hur man får ån mer levande. Det säger limnologerna Anders Larsson på Fyrisåns vattenförbund och Tommy Vestersund på miljökontoret i Uppsala. De vill bland annat få tillbaka Uppsalas utrottningshotade land-

skapsfisk asp, som i ett avlägset förflutet levde i hela ån. Numera går den ett glatt försök varje år att simma upp för ån när den är lekmoget, men blir snopet stående vid Islandsfallet.

Det är här vandringshindren kommer in. Så länge fisken hejdas av vattenfall och dammar kommer den ingenvarit. Inte bara asp utan även öring skulle kunna trivas i ån.

Men öringen kommer inte av sig själv, först måste rom läggas ut på strategiska platser.

UNT har tidigare berättat om planer på ett slags trappa för fisk vid Islandsfallet. Den är bara början. Visionen är att på lång sikt få fisk att vandra upp för hela långa Fyrisån med biflöden, bland annat Vendelsån och Jumkilsån. Då krävs ytterligare fyra trappor eller passager.

Upp för dessa skulle även andra djur som simmar eller kryper kunna ta sig, som exempelvis kräftor och uttrar.

Liten kostnad i jämförelse

Många arter är beroende av vandringsfisk. Det finns till exempel musslor som använder fiskar som värd för att sprida sina larver. Fler och större fiskar får dessutom med sig insekter och fåglar.

Många kan tycka att flera miljarder kronor är mycket pengar för att bygga vandringstrappor, men det är lite jämfört med vad som lagts ner på den kemiska reningen, tycker Anders Larsson.

Tommy Vestersund och Anders Larsson har gott hopp om att visionen om kräftor, uttrar och lekande fiskar i hela Fyrisån med biflöden ska bli verklighet, i sinom tid. Tillräckligt rent är avvattnet redan. Och om allt rullar på bra kan en vandringstrappa i Islandsfallet byggas redan nästa sommar. När också Kvarnfallet fått en vandringsstig kan asp och kanske öring spritta ända bort till Ulva kvarn.

Om såväl år 10-15 år kanske det är fritt fram för ett rikare vattendjurliv ända upp i källorna Dannemorassjön och Vendelsjön. Då kan man verkligen prata om en levande Fyriså.

Tina Löfvander

Kunde man få fisk att vandra upp för hela ån skulle den kunna dra med sig en hel massa "bonusdjur" som på den här skissen över hur attrikt ett vattendrag kan vara. Illustration: Marin Helmer

Hur vill du att ån ska vara i framtiden?

Inga Bergman

Vi får se till att det finns vatten. Sedan måste det hållas rent lite grann. Det är så mycket skräp nu, speciellt vid hamnen.

Samuel Nestius

Så ren som möjligt så att man kan koka fisken. Jag tycker det är roligt att fiska men gör det för lite.

Anna Pettersson

Den skulle vara bättre rensad och inte så igenväxt. Och det skulle väl vara bra med ett större växt- och djurliv.

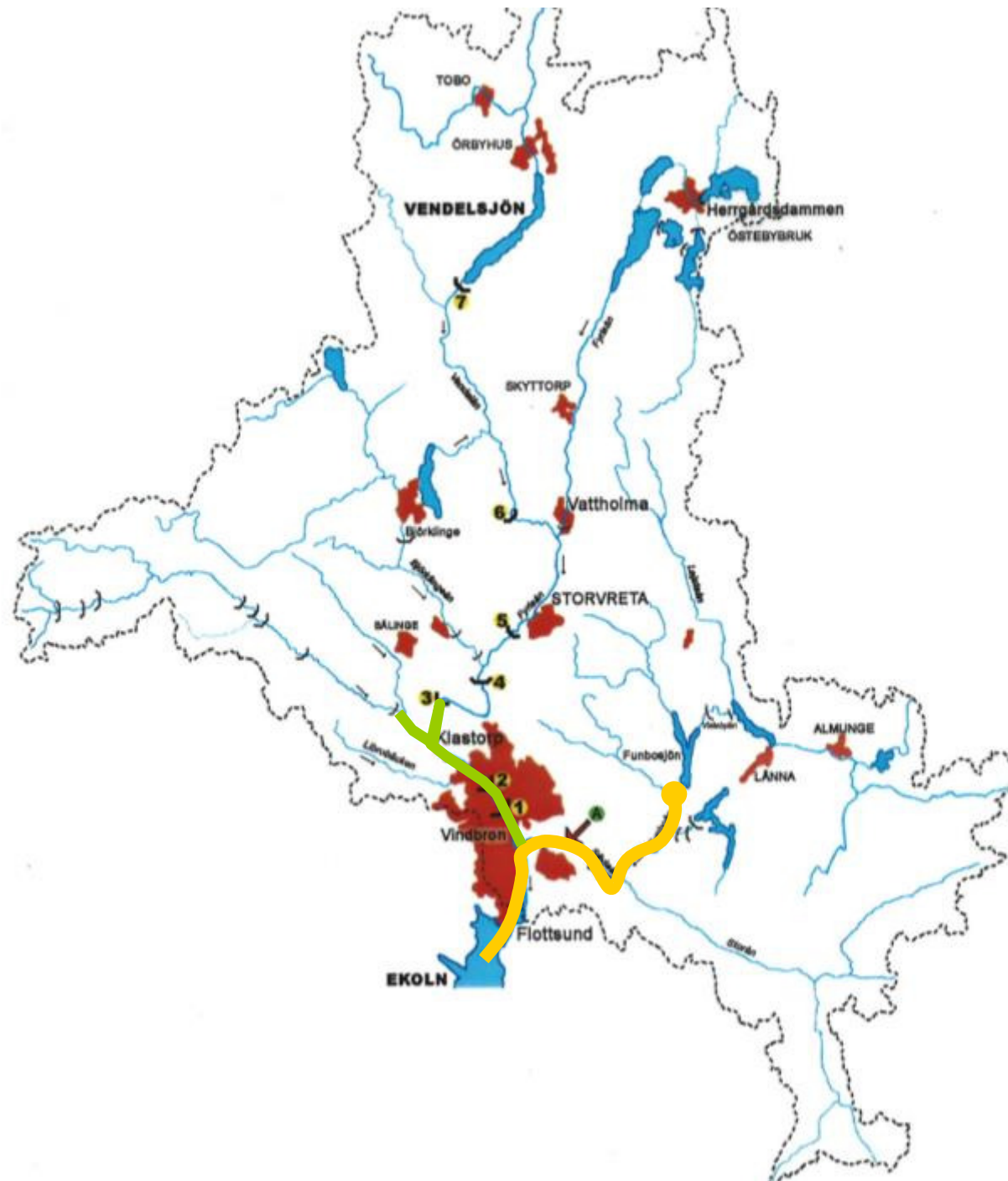

Leif Liffbom

En härlig miljö och natur för människor att vistas i. Och fler och större fiskar, kräftor, uttrar och fåglar låter helt rätt.

Fotnot: För att få fisk ångad i Fyrisån gäller samma rekommendationer som för insjöfisk. En gång i veckan ricker och grävska ska läta bli helt.

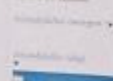

Asp – en av de största!

Asp är UPPSLANDS LANDESKAPSKOD. Detta är en av våra största strömmingar och kan väga 12 kg. Hållbarhet är viktigt för oss och vi vill se till att Asp är en hållbar fisk. Vissa plöjer att den är svår att få till. Tyvärr kan smittämnet påverka i form av blöddar och blåddar som våra vatten får till en bestånd som inte är tillräckligt stor för att vara i Sverige som jag ågleder sämre än...

Asp är en fisk som lever i sötvatten och är en av de största strömmingar som finns i Sverige. Den är en viktig del av våra vattenmiljöer och är en viktig del av våra fiskerier. Asp är en fisk som är svår att få till och det är därför viktigt att vi ser till att den är hållbar. Vissa plöjer att den är svår att få till och det är därför viktigt att vi ser till att den är hållbar.

www.uppsala.se
Sjökentaren

Gatu- och trafikkontoret

Inbjudan
2004-03-11

Asp är en av Sveriges största fiskarter som vi snart kan få se i centrala Uppsala.

Vi vill ge en försmak av detta spännande skådespel och erbjuder Er härmed att delta på en resa till Rotebro för att se aspar på upp till 8 kg. Varje vår kommer nämligen den vuxna aspen hit för sin lek.

Resan sker kvällstid eftersom leken sker efter mörkrets inbrott. I bussen, som avgår från Stadshuset, informerar vi om vår landskapsfisk asp och på plats guidar Pelle Nordmalm. Syftet med resan är att berörda beslutsfattare och tjänstemän ska en god bild av vilket fantastisk tillgång det blir för Uppsala stad om vi får denna art att leka i Fyrisån mitt i staden, vilket är fullt möjligt.

Resa till Rotebro för att studera asp

Datum: 26 april 2004

Avresa: Stadshusets innergård kl. 20.00

Anmälan: Sker till Tommy Vestersund senast 19 april.

Hemresa: Åter i Uppsala 23.00-23.30

Välkommen

Asp i naturlig storlek, 8 kg

Lenart Kunni
t.f. chef Gatu- och trafikkontoret

Aspen, Upplands landskapsfisk, är hotad men problemen går att lösa.

*Kan vi i framtiden få se Aspen leka i Fyrisån?
I likhet med öring och många andra fiskarter är den beroende
av strömmande vatten för sin fortplantning. Asp är en av de
största sötvattensfiskar som finns i våra svenska vatten. Tyvärr
har mänsklig påverkan i form av föroreningar och fördämningar
lett till att bestånden minskat. Genom att skapa fiskvägar kan
man återintroducera arten i Fyrisån.*

En rovgirig jätte

Aspen kan bli hela 12 kg tung och över 1 meter lång. Därmed är aspen en av de största fiskarterna i Sverige. Det som speciellt karakteriserar asp förutom storleken är dess stora mun med ett tydligt underbett. Aspen är en utpräglad rovfisk, vissa påstår att den till och med är mer rovgirig än gäddan.

Likt öringen är aspen beroende av strömmande vatten.

Asp liksom öring och många andra fiskarter är beroende av strömmande vatten för sin reproduktion. Vid den återkommande lektiden på våren återvänder aspen från Mälaren till de vattendrag där den en gång föddes, för att efter leken vandra tillbaka till Mälaren igen.

Aspen är rödlistad

Människan har sedan flera hundra år tillbaka dämt upp och förorenat våra vatten i en omfattning som medfört att aspen nu är hotad. Den är rödlistad och betraktas som sårbar. Den skyddas också av EG:s habitatdirektiv samt den ingår i Natura 2000.

Asp i naturlig storlek

Asp, öring, abborre, gös m fl. gynnas av en fisktrappa?

En fiskväg som gynnar aspen innebär att miljön samtidigt på ett ofta livsavgörande sätt förbättras för 4-6 andra fiskarter. Dessutom gynnas en hel del andra arter såsom vatteninsekter, kräftdjur, mollusker, bäckmossor och landdjur. Utter, strömsutare och öring är typiska exempel på arter som starkt gynnas av en åtgärd av detta slag.

"En fiskväg skapar mycket för lite pengar."

Åtgärder i form av fiskvägar skapar ett bättre fiske och en ny attraktion i Uppsala. Enligt SCB finns det över 3 miljoner människor i Sverige som någon gång under året ägnar sig åt spöfiske och tillsammans omsätter dessa med sitt fiske över 4 miljarder per år. Spöfiske kan utövas av såväl ung som gammal, i staden och på landsbygden och utan sociala spärrar. Cirka 80 % av barn och ungdom i åldrarna upp till 16 år är intresserade av spöfiske. I dagens situation med ökande ohälsa, utbrändhet och accelererande vårdkostnader har en förebyggande egenvärd som naturbaserade aktiviteter, t.ex. spöfiske ett högt värde.

Islandsfallet år 2007

Gatu- och trafikkontorets förslag till en fiskväg i Islandsfallet

Illustration:
Terra Limno AB

Har du frågor?

Kontakta:

Gatu- och trafikkontoret
Lennart Kunni (t.f. chef)
Lennart.Kunni@uppsala.se
018 – 727 40 46

Fyrisåns vattenförbund
Anders Larsson (vd)
Anders.E.Larsson@uppsala.se
018 – 727 43 37

Miljökontoret
Tommy Vestersund (limnolog)
Tommy.Vestersund@uppsala.se
018 – 727 43 08

Sändlista:

Gatu- och trafiknämnden
Stadsdirektören i Uppsala
KS AU

KLK

Fyrisåns vattenförbunds styrelse

Vi i stan

Uppsala näringslivsenhet

Uppsala turism

Länsstyrelsen i Uppsala län

Asp i naturlig storlek

I samarbete med:

Natur- och fritidskontoret
Miljökontoret
VA- och avfallskontoret

FYRISÅNS
VATTENFÖRBUND

Aspen kan bli över en meter lång och väga tolv kilo. Den var i början av 1900-talet en populär matfisk i Mälardalen.

Foto: Tommy Vestersund

Aspen kan få egen trappa 13/6-03

NATURVÅRD. Gatukontoret vill bygga en vandringstrappa vid Islandsfallet så att aspen, Upplands landskapsfisk, ska få lättare att föröka sig i Fyrisån. Om förslaget går igenom kan det bli fullt möjligt att få se upp till en meter långa aspar ta sig upp för Islandsfallet.

Aspen var tidigare en vanlig fisk i Fyrisån men har under 1900-talet minskat kraftigt. Lekomogen asp simmar varje år upp i Fyrisån men vid Islandsfallet är det stopp, fördämningen klarar den inte att passera. Den passage som gatukontoret föreslår skulle göra det möjligt för aspen att vandra uppströms i Fyrisån och även öppna för andra fiskarter som gädda, gös och abborre.

– Med lite tur skulle man kunna dra upp en fin gös i centrala Uppsala, säger Anders Larsson vid Fyrisåns vattenförbund, som arbetat fram förslaget.

Den vandringstrappa Anders Larsson tror är lämpligast vid Islandsfallet beskriver han som flera små dammar där fiskarna skulle kunna simma upp.

– De skulle byggas vid sidan av fallet så att till exempel fors-ränning och annat kan genomföras.

Aspen är beroende av strömmande vatten för att kunna leka. Enligt Anders Larsson är åns sträckning mellan Nybron och Upplandsmuseet en utmärkt lekplats för asp och på våren skulle det bli fullt möjligt att se fisken leka där. Kostnaden för vandringstrappan beräknas till 2–3 miljoner kronor och byggstart kan ske tidigast sommaren 2004. Hilde Klasson (s), ordförande i gatu- och trafiknämnden, ser positivt på förslaget.

– Men det hänger på hur stora kostnaderna blir för kommunen. Vi kommer att söka de bidrag som finns för att detta ska gå att genomföra.

Aspen räknas som hotad fiskart och ingår i EU:s habitatdirektiv. Det innebär att Sverige ska verka för att den finns i livskraftiga bestånd.

KVÄDA AV GIFTET I Fyrisån, som rinner genom Uppsala, har fiskar dött i tusentals. Fiskarna verkar ha kvävt till döds, vilket kan peka på ett cyanidutsläpp. Foto: ANDERS CARLSSON

Tusentals döda fiskar i Uppsala

Vattenexperten: Cyanid kan ha förgiftat Fyrisån

UPPSALA. Längs strandkanterna ligger tusentals döda fiskar och gupper i vattnet. Någon har släppt ut gift. – Det kan vara cyanid, säger kommunens vattenexpert, Anders Larsson. Karin Palm, som har alldeles vid Fyrisån, går ut längre ut på sin brygga och pekar på några döda fiskar i vattnet. – Nu fruktar hon att det skadas utsläppet även ska dräpa människor. – Jag skulle i alla fall inte vilja bada, säger hon. Och kommunens vattenexpert varnar. – Toner av kvävdöda kommer att gåras under son-dagsmorgonen. Innan resultatet kommer bör man inte bada där man ser döda fiskar. Det var under lördagen

Anders Larsson, kommunens vattenexpert. Enligt kommunens vattenexpert på miljökontoret, Anders Larsson, har fiskarna dött i tusentals.

Ännu sent i går kväll visade det av livlösa braxnar, abborrar och gäddor längs strandkanterna. Kommunens har inte kunnat reda ut hur fiskarna dött. Några giftrester har inte hittats. – En bekant säger att de likasom kippade efter andan och sedan dog, berättar Karin Palm. Enligt kommunens vattenexpert på miljökontoret, Anders Larsson, har fiskarna dött i tusentals.

cyklastrikan. Och där finns en kemiska produkt. Men Anders Larsson utesluter ett samband. – Den stationen är låst och låsrad. Det finns säkerhetsystem som garanterar att ingen kan ta sig in där. Hur ska vi gå vidare med det här? – Nu gäller det bara att förhindra att det händer igen. Det vore katastrofalt. **Class Petersson** class.petersson@uppsala.se

Terry Wallis har legat i koma sedan olyckan 1984. Foto: OSM

Vaknade – efter 19 år i koma

LOS ANGELES. Vid bilolyckan för 19 år sedan hamnade Terry Wallis i koma. Nu har han vaknat upp.

Hans första ord:
– Mamma.
– Jag till på att randa ombud när jag blöde det, säger Wallis mot Angles. Terry var 30 år den picken han och hans två kompisar hörde i Ackasom för igår om ett ricko, över ett snip och stötade sig och en halv minut. Den som passagerarna skadades, där andra skadade. Terry förlamad. Av läkarna fick uppföringens förbättring beskudet att Terry tillkomna.

Började svara

Voronen vecka häntade de ber sin son från sjukhuset. Trots att de inte visste om han blivit något pratade de med honom. – För några år sedan berättade han om att på frågan genom att sörjningen munda eller blinda med äggen, säger Terry's pappa Jerry Wallis. Den 11 juni berättade det de dröms om. När Angles visades in på sörjningen rum på världskomet följade världskomet som vanligt sin patient vara besökaren var. För flera gånger strände han. – Mamma. – Det var inte bara jag och världskomet som var följande. Det var Terry också. Det syns på hans smilte, säger Angles.

Älskar att prata

De efterföljande dagarna förbättrades Terry's tal-förmåga.

Ett kraftigt verkande gift
Cyanid är ett farligt och starkt förgiftande medel. Det används till exempel i metallindustrin.

Andra stora miljöskandaler i Sverige
Vattenledningen i Stockholm och andra stora miljöskandaler i Sverige.

Årsrapport 2003
Årsrapport 2003 från Uppsala kommun.

köp & sälj

Sälj dina prylar på nätet Just nu GRATIS!

i samarbete med: BVT

Grundad 1830
av Lars Johan
Hierta. På
internet sedan
25 augusti 1994.

AFTONBLADET

Tipsa oss om en nyhet!
Tjåna tusenleppar.
08 - 411 11 11
ettan@aftonbladet.se

STARTSIDAN

ONSDAG 9 JULI 2003

Nu är
Sverige
fritt
för alla!

nyheter

-senaste nytt
-kolumnister
-tipsa oss

Sök

Aftonbladet
 Internet

köp & sälj

i samarbete med:

BVT

►Bilar
►Just nu 65150
►Båtar
►Prylar
►Annonsera här

INNEHÅLL:

nyheter
sportbladet
nöje & puls
ekonomi & börs
kvinnor

bil
bostad
böcker
föräldrar
humor
hälsa
IT & mobilt
kultur
mat & vin
resa
ridsport
spela
stockholm
tips & trav
tv
viktklubben
väder

Tusentals döda fiskar i Uppsala

KVÄVDA AV GIFTET I Fyrisån, som rinner genom Uppsala, har fiskar dött i tiotusentals. Fiskarna verkar ha kvävt till döds, vilket kan peka på ett cyanidutsläpp.

Foto: ANDERS CARLSSON

Vattenexperten: Cyanid kan ha förgiftat Fyrisån

UPPSALA. Längs strandkanterna ligger tiotusentals döda fiskar och guppar i vattnet.

Någon har släppt ut gift.

- Det kan vara cyanid, säger kommunens vattenexpert, Anders Larsson.

Karin Palm, som bor alldeles vid Fyrisån, går ut längst ut på sin brygga och pekar på några döda fiskar i vattnet.

Nu fruktar hon att det okända utsläppet även ska drabba människor.

- Jag skulle i alla fall inte våga bada, säger hon.

Och kommunens vattenexpert varnar:

- Tester av badkvaliteten kommer att göras under onsdagsmorgonen. Innan resultatet kommer bör man inte bada där man ser döda fiskar.

Det var under lördagen som rapporter började strömma in till kommunens miljöjour om döda fiskar.

- En bekant såg hur de liksom kippade efter andan och sedan dog, berättar Karin Palm.

Enligt kommunens vattenexpert på miljökontoret,

kändisliv

►Britney: Jag hade sex med Justin

sommarliv

►bildextra
Nattiasarnas
finaste dassbilder

- nu uppdaterade.
►Hur ser ditt dass ut? mejla oss dina bilder - stor omröstning

Är det en högtidsstund att gå på dass?

Ja Nej
 Vet ej

►Se resultat

sportbladet

►Rysaren i allsvenskan - allt om den heta toppstriden.

►rösta Vilket lag vinner?

nöje

►Hulken lyckas beröra - om man tar honom på

SENASTE NYTT: [13:27] Kvinna slagen, bunden - och lämnad att dö

Annonser:

EXPRESSEN.SE

Kontakta redaktionen:
expressen@expressen.se

Första sidan

ONSDAG 9 JULI 2003

Köp och sälj prylarna här!

NYHETER

• Nyheter • Sport • Nöje
• Ledare • Ekonomi • Resor • Motor • Börsen • Köp & sälj

• Nyheter överallt
• Mobila tjänster

Första sidan

Euro-vallet
Utrikes
Bild-special
Webb-tester
Väder
Västsvenske
Krönikörer

Fiskar analyseras efter fiskdöd

Två fiskar, som förmodligen dött av det utsläpp som i lördags orsakade stor fiskdöd i Fyrisån söder om Uppsala, lämnades in för analys på onsdagsmorgonen. Två unga flickor hade påpassligt sparat fiskarna i frysen sedan lördagen.

SÖK

SÖK

ANNONS WEBB

Allt för dig som vill annonsera hos oss!

Festival-sommar

Möt Expressen på dessa festivaler i sommar.
Hultsfred
Storsjöyan
Anrika
Piteå
Guldklaven
Pride

Börsen

Båtsbörser.
Annonsera för endast 79 kronor!

MC-börser.
Annonsera för endast 79 kronor!

Gör Expressen till din startside

Hitta hjärteväv

Mobilikoner

Ringsignaler

Hitta din drömmesa här

Nättröys - vinn trisslotter

Blå i UF

Expressen-golfen

Besök Expressens

- Mycket begåvat gjort av flickorna, säger Anders Larsson, vattenexpert vid miljökontoret i Uppsala. Av de förruttnade fiskar vi hittat har vi inte kunnat ta några prover.

I lördags såg ett flertal människor fiskar som kippade efter andan alldeles vid ytan i Fyrisån. Många ringde sedan miljöjouren under måndagen och berättade att de sett ett stort antal fiskar ligga och flyta i ån vid utloppet mot Mälaren.

Tiotusentals fiskar beräknas ha dött av ett förmodligen kortvarigt men mycket allvarligt giftutsläpp. Förruttnelsen av fiskarna hade gått så snabbt att det var meningslöst att analysera dödsorsaken hos de fiskar man hittade.

Badvattenprover

Men på onsdagen, samtidigt som miljökontoret tog badvattenprover vid platsen, lämnade flickorna över två gårsar som legat i frysen sedan i lördags.

- Jag har lämnat fiskarna till Statens veterinärmedicinska anstalt och hoppas att det ska hjälpa oss på vägen, säger Anders Larsson.

Med provresultaten hoppas miljökontoret att kunna hitta orsaken till fiskdöden, eller åtminstone kunna utesluta något miljögift.

- Vi har ingen aning om vad vi letar efter. Och eftersom vi har ett så litet material går det inte att stycka upp fiskarna i tolv delar och köra en massa olika analyser, säger Anders Larsson.

Letar utsläppskällor

Just nu tittar också miljökontoret på vad det finns för ledningar och potentiella utsläppskällor i det område i Fyrisån där fiskdöden började. På så sätt hoppas man kunna ringa in platsen för utsläppet.

- Vi tittar förutsättningslöst på det här och sedan får vi välja det som verkar mest logiskt.

Anders Larsson utesluter inte att det kan handla om att någon dumpat miljögifter i ån, men han hoppas att så inte är fallet, utan att det handlar om en olyckshändelse, kanske i samband med städning eller en olycka.

Kan leda till åtal

Däremot finns det inga misstankar om utsläpp från den kommunala miljöstation som finns alldeles intill olyckssträckan. - Vi har pratat med de ansvariga och det är inget som har hänt där. De har larm och säkerhetssystem. Det finns ingen anledning att tro att det kommer därifrån.

Utsläppet är anmält till polisen och kan komma att leda till åtal - Men det är långt dit. Först när vi vet vad det är för ämne som orsakat fiskdöden, vet vi vad vi kan sikta in oss på. Då vet vi var vi ska leta, säger Stefan Hamnstedt, som är kriminalinspektör vid Uppsalapolisen.

Av TT

I kväll kl 19
Djurgården-
Örgryte

Ställningen i den allsvenska matchen ser du direkt på vår målservice. Följ matchen här.

NÖJE

Foto: CORNELIUS HANSTRÖM

"Jag har varit totalt slut i flera veckor"
Robinson-Emma om tiden efter inspelningarna.

Foto: RF

Britney: Jag har haft sex
Nu avslöjar hon själv:
- Jag har haft sex, men bara med en person i hela mitt liv.

"Jag har varit totalt slut i flera veckor"

Förfölj och hotad

Britney: Jag har haft sex

"En 75:a vodka var ingenting"

Attacker mot Christer Sjögren

Åtta fiskarter funna i Fyris

Åtta fiskarter finns i Fyrisån i Uppsala i dag. Inför bygget av asptrapporna. Bjässen landskapsfiskerikens asp väntas till lekplatserna i centrala Uppsala runt den 20 april nästa år.

– Det blir otroligt spektakulärt, spår provfiskaren Johan Persson.

Åtta arter är fler än vad Johan Persson, naturvårdssekreterare på Upplandsstiftelsen, hade väntat sig.

Det finns inget att jämföra med. När han och limnologen Tommy Vestersund i går vadade i grumligt 13-gradigt vatten och bedövade fiskar med el för att kunna häva in dem, genomförde de den första provfiskningen i centrala Uppsala.

57 fittar blev resultatet av sex timmars uppmärksammat arbete.

– Minst 500 kameror har fotograferat oss.

I fångsten fanns ett trettiotal stensimpor, en liten ål, en gädda, lake, mört, sarv, småspigg och en

"Trapporna kommer att lyfta Fyrisån så att den inte bara blir något grumligt och tråkigt som rinner genom stan, utan en å med stor fiskrikedom. Förhoppningsvis ska man kunna se vår egen landskapsfisk aspen leka mitt i stan."

Johan Persson, naturvårdssekreterare på Upplandsstiftelsen

FÅNGST. Lake fångad vid provfiske nedströms Kvarnfallet i Fyrisån i Uppsala.

gärs. Förväntade och fångade arter var lake, simpa och gärs, däremot inte gädda.

Väntade, uteblivna arter? Braxen och löja. Kanske någon abborre, som vid förra veckans provfiskning nedanför Ulva kvam.

BESKRIVER BESTÄNDET BRA

Johan Persson tror att provfiskningen beskriver beståndet bra. Undersökningen görs för att kunna mäta effekten av asptrapporna som ska byggas till Linnéjubileet, och ge fiskarnas vandringsvägar upp till lekplatserna vid Ulva.

Johan Persson längtar.

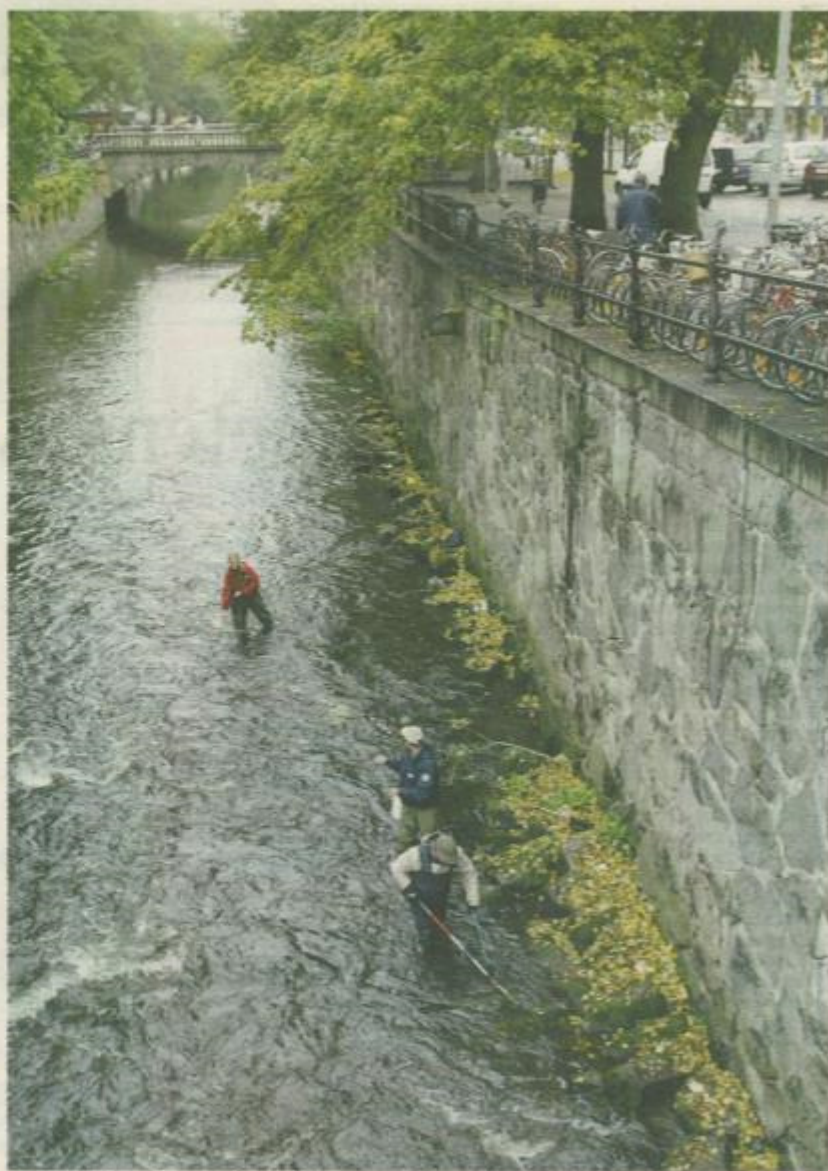
– Mälaren är en fiskrik sjö med stor artrikedom, det kommer att komma andra arter som kan ta sig upp.

I dag åker alla arter utom ål enkelriktat nedför fallen.

– Trapporna kommer att lyfta Fyrisån så att den inte bara blir något grumligt och tråkigt som rinner genom stan, utan en å med stor fiskrikedom. Förhoppningsvis ska man kunna se vår egen landskapsfisk aspen leka mitt i stan.

Helena Johansson

helena.johansson@urt.se 018-879 14 14

PROVFISKE. På onsdagen var det provfiske nedanför Kvarnfallet i Fyrisån i Uppsala. FOTO: BJÖRN ULLMÄN

Ny aspräknare på plats i Fyrisån

Fisk. Ska registrera fiskar och ge tilldel på dem via Internet. Kan bit ny turistattraktion

En ny aspräknare har kommit till plats i Fyrisån. Den ska registrera fiskar och ge tilldel på dem via Internet. Kan bit ny turistattraktion. Fiskeriet i Fyrisån har varit populärt sedan 1970-talet. Nu ska det bli ännu mer populärt med den nya aspräknaren. Den ska registrera fiskar och ge tilldel på dem via Internet. Kan bit ny turistattraktion.

Pratbubblan Vinn kristallglas från Glashyttan

"Måste vi verkligen stå här och kamma varena asp som ska förbi?"

2009 i backspegeln

Friganer, kafferaisonering och vaccinationskaos. Den som följt Uppsalatidningen under fjolåret känner säkert igen det mesta av det som skildras i vår "snabbspojning" av 00-talets sista år.

Talanger som tål tuffa tag. Uppsalas boxningsklubbar har varit populära sedan 1970-talet. Nu ska det bli ännu mer populärt med den nya aspräknaren.

Asptrappan blev en succé

Asptrappan uppför Islandsfallet mitt i Uppsala har blivit en storsuccé. Stora mängder fisk har vandrat uppför Fyrisån.

Uppsala har fått en helt ny å, säger Anders Larsson, vd Fyrisåns vattenförbund. I våras öppnades trappan som ska göra det möjligt för Uppsala, aspen och många andra arter att ta sig från Mälaren och upp till Fyrisån.

Hur många aspar som tagit sig upp i ån för att leka är intressant bara under lektiden ett par veckor i april, och då fanns inga fiskar.

Men stora fiskar sågs i våras vid Dombren som sannolikt Anders Larsson, vd för Fyrisåns vattenförbund.

Många andra fiskarter har däremot setts ta sig förbi fallen i trapporna, en vid Islandsbron och en vid Upplandsmuseet för fiskerier.

Gadda, abborre, id, och mörtfiskar har jag själv sett från ån. Innehållsmässigt har Fyrisån sägare Anders Larsson.

För dem som brukar prova fiskelyckan nedanför Islandsfallet är det en kasta högre upp i ån.

Det är ingen slump att de brukar stå nedanför fallet, det är Larsson, och lägger omedelbart till.

Men det är förstås helt förbjudet att fiska under aspens lektid. Populationen är iken och arten är skyddad, säger han.

NIKLAS SEERI

Aspen höjer Fyrisåns status Fiskvägar byggdes mitt i Uppsala

Fyrisån har höjts kallt. Ålång ryker skildat byggande. Fyrisån har höjts kallt. Ålång ryker skildat byggande. Fyrisån har höjts kallt. Ålång ryker skildat byggande.

Fyrisån fristad för musslor

Projektet, An kan om några år bli lika massiv som på Urmis tid. Fyrisån fristad för musslor. Projektet, An kan om några år bli lika massiv som på Urmis tid.

Fiskeriet i Fyrisån. Fiskeriet i Fyrisån har varit populärt sedan 1970-talet. Nu ska det bli ännu mer populärt med den nya aspräknaren.

NYHETSARKIV (rubrik och datum, kronologiskt)

Konstnär vill inspirera miljöhjältar i Uppsala: [ABC 14 maj 2012](#)

Konstprojekt i Fyrisån (asp): [ABC 10 maj 2012](#)

Aspen tillbaka i Fyrisån: [TV4 Uppland 3 maj 2012](#)

Rekordmånga aspar i Fyrisån: [UNT 21 april 2012](#)

Aspräknaren monterad : [UNT24 12 april 2012](#)

Alla fiskar räknas: [UNT 3 april 2012](#)

Nu kan aspen leka igen: [ABC 13 september 2011](#)

Nejonöga har för första gången fångats i centrala Uppsala: [UNT 3 september 2011](#)

Fyrisån renare än på länge: [UNT 27 juni 2011](#)

Första aspen registrerad: [21 april 2011](#)

Nya räknaren ska bli bättre: [UNT 20 april 2010](#)

Nu ska asparna räknas: [Upplandsnytt 20 april 2010](#)

Ett steg närmare ny asptrappa vid Ulva: [UNT 17 december 2009](#)

Han ser asparna passera trappan: [UNT 12 december 2009](#)

Nya fiskar i Fyrisån: [Upplandsnytt 18 november 2009](#)

Nya fiskpassager planeras: [UNT 11 september 2009](#)

Sökning efter asprom: [UNT 28 april 2009](#)

Fiskräknare trimmas in: [UNT 9 maj 2008](#)

Asptrappan i Uppsala full med skräp: [ABC 28 april 2008](#)

Fritt fram för aspen: [Upplandsnytt 18 april 2008](#)

Nya asptrappan klar att tas i bruk: [UNT 18 mars 2008](#)

Farofylld vår för aspen: [UNT 11 februari 2008](#)

Hambergs fisk skänker 25 000 kronor till byggandet av asptrappan i Fyrisån: [UNT 25 januari 2008](#)

Aspen får trappa i Islandsfallet: [UNT 22 november 2007](#)

Asptrappa nummer två byggs: [Upplandsnytt 2 november 2007](#)

Parhästens park är invigd: [UNT 24 maj 2007](#)

Ytterligare en asptrappa presenterades: [Upplandsnytt 28 maj 2007](#)

Forskning, lokalhistoria och personliga berättelser; bokrecension: [UNT 10 februari 2007](#)

Pengarna fanns -nu byggs asptrappan: [Upplandsnytt 1 februari 2007](#)

Bygge av asptrappa stoppas: [Upplandsnytt 31 januari 2007](#)

Stopp för asptrappan vid Islandsfallet: [UNT 31 januari 2007](#)

Ny trappa i Fyrisån gör fisken glad: [ABC 31 januari 2007](#)

Fisktrappa vid Ulva kvarn: [Upplandsnytt 6 januari 2007](#)

Parken vid asptrappan klar: [UNT 28 december 2006](#)

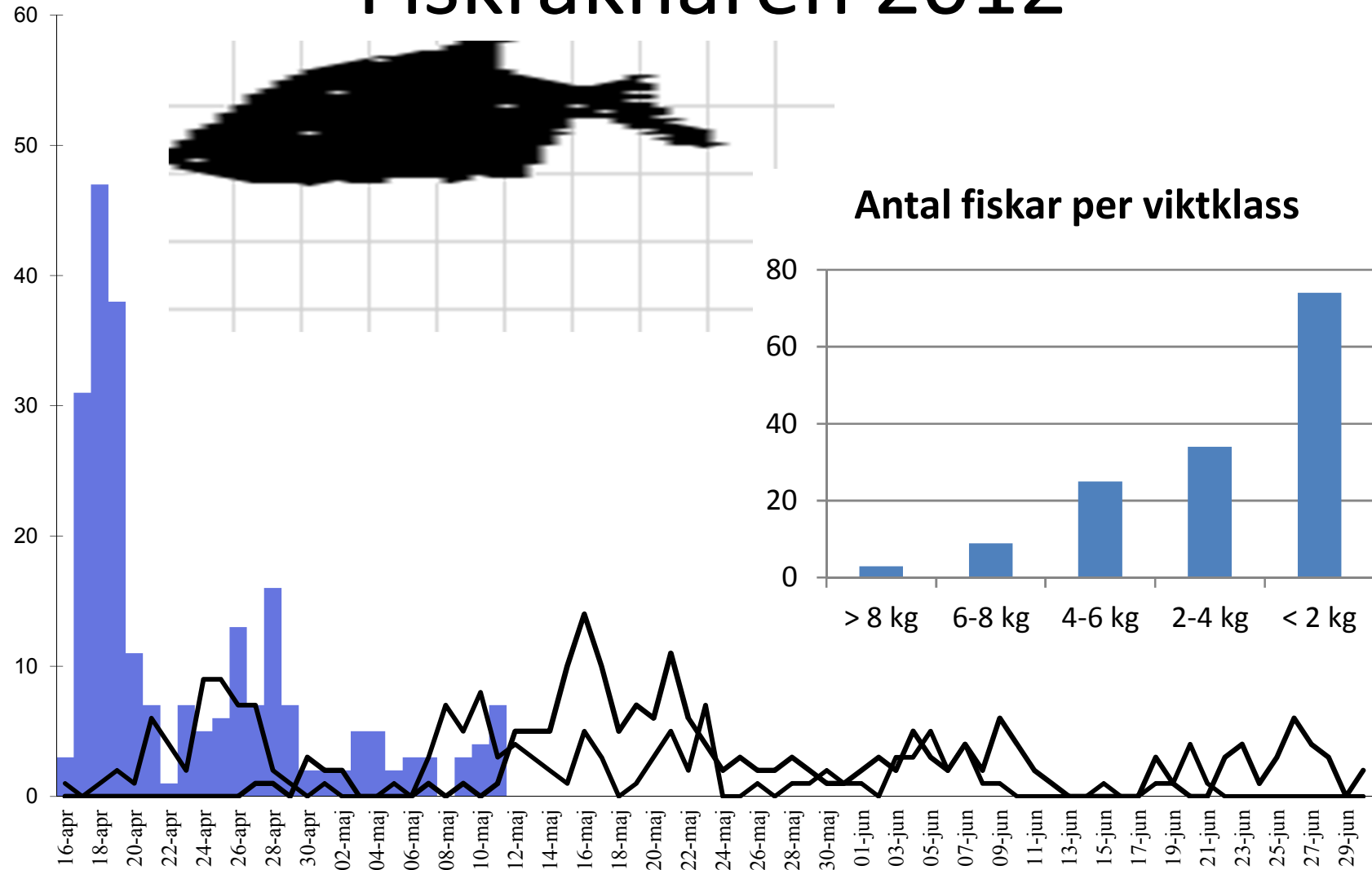
Kommunen söker bidrag till fiskräknare: [UNT 17 november 2006](#)

Fiskräknaren 2012

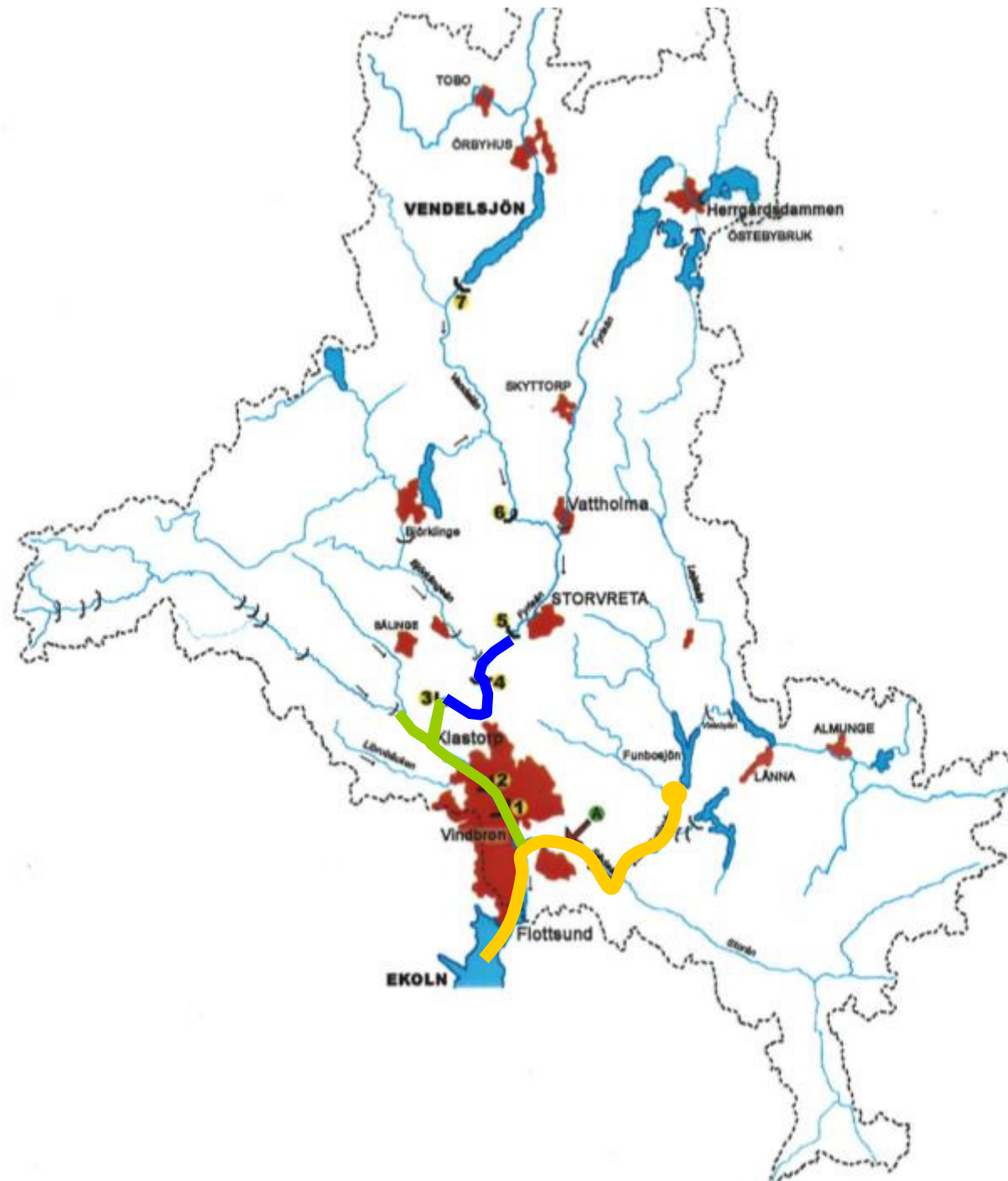

MKB av fiskpassage förbi Ulva kvarn

– Samrådsunderlag

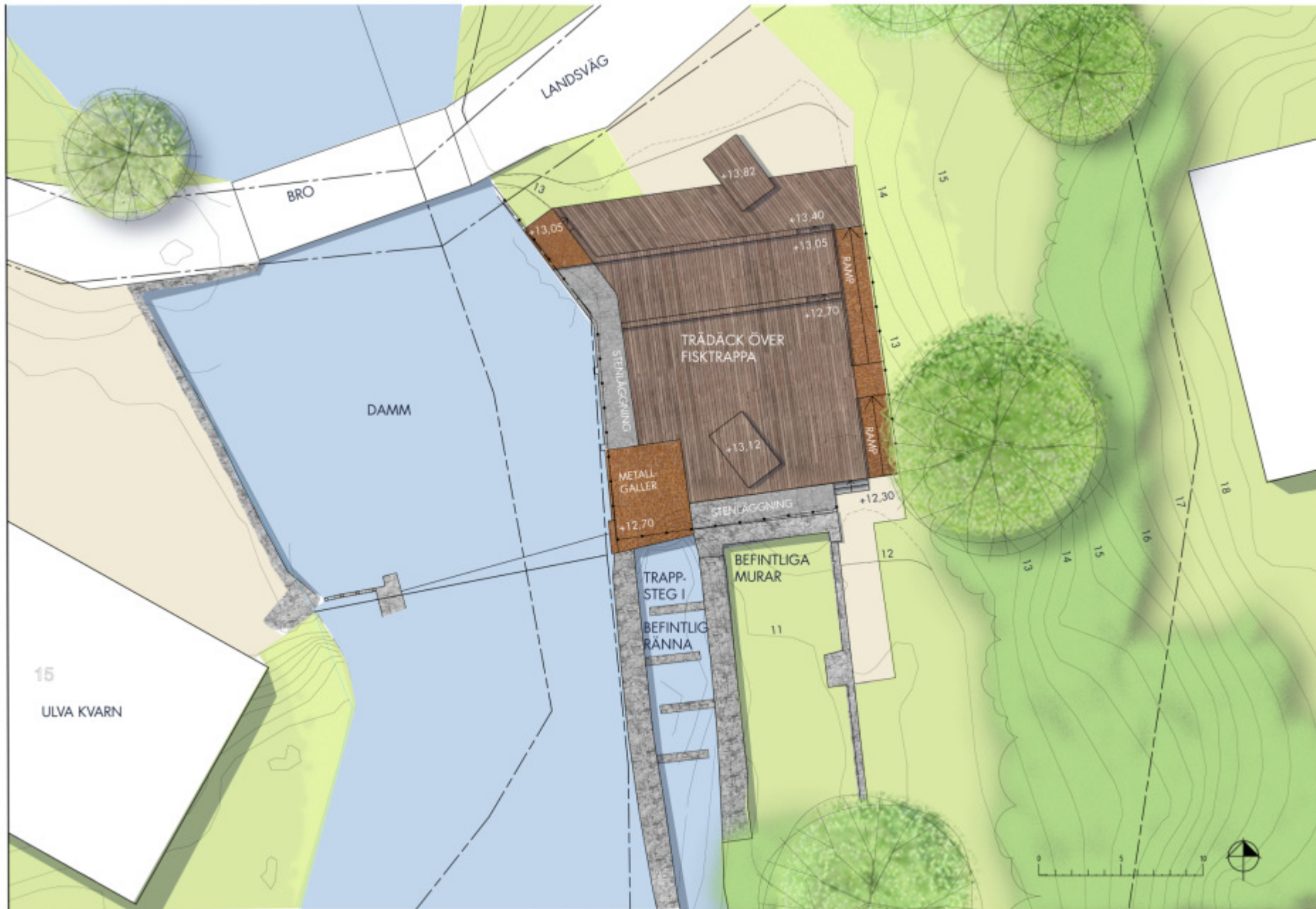
Rebecka Bogren, Ellinor Jansson och Jenny Pirat

Projektkurs i MKB, 10 p
Institutionen för stad och land
SLU, Uppsala
Vårterminen 2007

Handledare: Josefina Kålfogel Schröder
Examinator: Åsa Hjelte
Uppdragsgivare: Maria Forslund,
Länsstyrelsen i Uppsala län

ULVA KVARN FISKTRAPPA ILLUSTRATIONSPLAN SKALA 1:100 (A1) 2012-11-29 TYRÉNS AB

TACK!